

21/4

Herbert Tingsten: Växande spänningar hotar "Asiens pärla"

Professor Herbert Tingsten har på väg till Japan — varifrån han senare kommer med en större artikelserie — också besökt Ceylon. I en artikel på dagens kultursida berättar han om ön, där anknytningen till England hittills varit starkare än någonstans utanför de engelskspråkiga dominions, men där såväl ekonomiska som politiska problem hotar att skapa svårigheter. I ett par senare artiklar redogör professor Tingsten för Ceylons politiska problem och för buddismens aktuella reformprogram.

Se sidan fyra, spalt två

Lars Norrman har fångat ett par karaktäristiska Ceylonmiljöer här ovan: mediterande singales och teplockerska — te utgör främsta exportvaran och ger en miljardinkomst per år.

"ASIENS PÄRLA"

Ur Ceylons näringsliv: kokospalmerna skattas.

I RESEBESKRIVNINGAR och handböcker om Asien skildras Ceylon med entusiasm som "ett stycke jade i det turkosblå havet", "Asiens pärla", "den gröna ön". Det är väl främst kontrasten mellan det förtorkade Sydindien och Ceylons frödighet, vatten och friska vindar som format den synen. Den stora turisttrafiken förklaras främst av att över halva kusten är underbar badstrand, skyddad för storm och hajar av ett sammanhängande rev ett par kilometer utanför. En annan attraktion är den gamla huvudstaden Kandy uppe bland bergen i centrum med tempel, färgstarkt klädda infödingar och tryggt arbetande elefanter — att äga en elefant för uthyrning är en idyllisk form av kapitalism. Detta Ceylons Dalarna smyckas också av forminnen och legender. Berget Adam's Peak betraktas av motsatta skäl som heligt av buddister, kristna, muhammedaner och hinduer; här finns märket av Buddhas fot, och här grät Adam och Eva ihop en sjö, sedan de drivits ut ur paradiset.

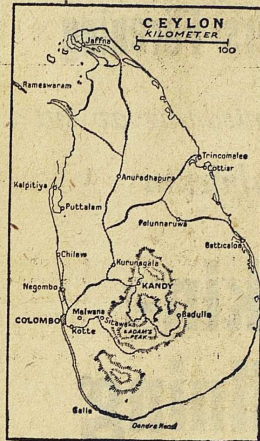
Själv har jag svårt att förstå förtjusningen. Ur europeisk synvinkel är det naturligare att tala om "Ceylons brända dalar" än om grönska och friskhet. Att resa till Asien för att se och njuta av skönhet verkar groteskt, då Sydfrankrike, Italien och Grekland finns på närmare håll.

Politiskt, ekonomiskt och kultu-

reit
som e
och, u
dighet
utan
överer
re bri
gi om
demok
allmä
nor s
menta
lon er
440 år
fördel
re oc
emelle
samvä
den e
mell s
t bri
Den e
agars
är e
örts s
läga
Amvä
h m
llar;
nera
otela
dan
hu
h c
axis

sättet. Utanför de engelskspråkiga dominions har en så stark anknytning till England inte framträtt i någon del av samväldet. Ceylon är visserligen inte medlem av SEATO, men regeringens västliga orientering har hittills stått utom tvivel.

Från europeisk synpunkt lever naturligtvis flertalet av befolkningen (omkring 8,5 miljoner på ett område knappt dubbelt så stort som Jämtland) i fattigdom (genomsnittlig inkomst en sjättedel av den engelska), men levnadsstandarden är avsevärt högre

rent brukar Ceylon framställas som en av Asiens mest moderna och utvecklade stater. Självständigheten har vunnits steg för steg, utan svårare konflikter, helt i överensstämmelse med den senare brittiska imperialismens ideologi om uppfostran till frihet och demokrati. Redan 1931 infördes allmän rösträtt för män och kvinnor samt ett i huvudsak parlamentariskt system. 1948 blev Ceylon en fullt oberoende stat efter 440 år av kolonialt styre, jämnt fördelat på portugiser, holländare och engelsmän. Ceylon har emellertid inte blott stannat i samväldet, utan också bevarat den engelska monarken som formell statschef och upplåtitt baserit brittiska flyg- och flottstyrkor. Den engelska drotningsens tolv-ågarresa på Ceylon i april 1954 är en framgång som ofta anförts som bevis på kronans förlaga att stärka lojaliteten inom samväldet. Ceylons ledare har till och med mottagit engelska adels- och sir Oliver Goonetilleke är meralgvernör, och sir Johnotelawala var till för kort tid dan premiärminister. Engelska huvudspråket i parlamentet, och det engelska underhusets axis är rättsnöre för arbets-

än i Indien och andra närmast jämförbara länder. Den stora massan är självägande jordbrukare på ytterst små jordlotter med ris och kokospalmer som huvudprodukter. Kärnan i ekonomin är te- och gummiplantagerna. Teplantagerna upptar blott en sjättedel av den odlade jorden, men ger 55-65 procent av exporten (över en miljard kronor 1954); gummiplantagerna, som omfattar något större areal, ger 15-25 procent av exporten. (Den ryktbara ädelstensproduktionen uppskattas till högst två miljoner om året.) Teplantagerna ägs till 80 procent, gummiplantagerna till nära hälften av utländskt kapital, men beskattningen av dessa företag ger staten större delen av dess inkomst. Industrin, som inte är koncentrerad till någon speciell produkt, sysselsätter drygt 10 procent av befolkningen. Medel- eller överklassen av ämbets- och affärsmän, godsägare och utövare av fria yrken uppskattas av den engelske statsvetenskaparen Ivor Jennings, under många år ledare av Ceylons universitet, till 4-5 procent. Från denna grupp, som gärna uppfostrar sina barn i engelska privatskolor på Ceylon och helst vid universitet i England, har ledarna av självständighetsrörelsen och över huvud den politiska eliten väsentligen kommit; kommunistchefen, i likhet med flera andra ledande politiker, briljerar med sin Oxfordaccent. Överklassen, liksom industriarbetarklassen, bor till större delen i städerna, främst i Colombo, som med en halv miljon invånare är den ojämförligt största.

Kastväsendet på Ceylon, nyligen mönstergilt skildrat i en amerikansk avhandling (B. Ryan, Caste in Modern Ceylon), har alltid va-

rit relativt svagt utvecklat. Det har utdömts av buddismen enligt en av dess äldsta källskrifter: "Ingen är kastlös genom födsel, ingen är bramin genom födsel; genom gärningar blir man kastlös, genom gärningar blir man bramin." Den högsta kasten, jordbrukarna, omfattar mer än halva befolkningen, den lägsta, tiggarna, motsvarande de oberörbara i Indien, blott några tusen. På landsbygden har kastväsendet fortfarande betydelse, särskilt genom att äktenskap mellan skilda kaster är konventionellt förbjudna, men i städerna, bland de bildade och arbetarna, är det i snabbt försvinnande. Invånarna själva påstår genomgående att kastkänslan är helt övervunnen, och man berömmar gärna från denna utgångspunkt det egna landet på Indiens bekostnad.

Undervisningsväsendet står jämförelsevis högt. År 1950 infördes generell fri och obligatorisk skolgång under sju år, och i huvudsak torde denna ordning verkligen också ha genomförts; de flesta går i statsskolor, men nära 40 procent i statsunderstödda privatskolor (ofta skolor upprättade av missioner och särskilda stiftelser). Bortåt 3.000 studenter arbetar för närvarande vid Ceylonuniversitetet (uppdelat på Colombo och Kandy) och ett par andra högskolor. Över 60 procent av männen och 40 procent av kvinnorna kan enligt officiella uppgifter läsa och skriva. Detta innebär emellertid inte att man läser något; Ceylon har endast nio dagstidningar med en samlad upplaga av under 300.000, och av dessa tidningar utkommer fyra, med över halva den totala upplagan, på engelska.

De problem och motsättningar som ligger bakom de politiska striderna är delvis av ekonomisk art. Jordbruket kan utan omfattande nyodling och rationalisering — och i den vägen har inte mycket gjorts — knappt föda en större befolkning än nu; industrins utbyggnad har gått sakta trots en del statliga anläggningar och understöd. Befolkningen har växt i ständigt snabbare tempo genom i huvudsak konstant födelsetal och minskad mortalitet; över 200.000 nya platser i produktionen behövs varje år. En tendens till minskning av nataliteten har visserligen framträtt de senaste åren, trots att staten gör litet eller intet för födelsek kontroll, men frågan om på vad sätt Ceylons ekonomi skall expandera blir mer och mer brännande. Statsfinansernas hyggliga läge tack vare de väldiga inkomsterna från te- och gummiplantager har, enligt mångas uppfattning, undanskytt dessa grundläggande svårigheter.

Social och politisk spänning av än större aktualitet alstras av nationella och religiösa olikheter och stridigheter. 40 procent av befolkningen, med anspråk på att vara det egentliga Ceylon, är singaleser, i regel också bud-dister. Den största språkliga, nationella och religiösa minoriteten är tamilerna eller indierna, nära 20 procent, av hinduisk be-kän-nelse. Denna minoritet är jämt

fördelad på två grupper: Ceylontamilerna, som sedan urminnes tid bott på Ceylon (rester av indiska erövringar och invandringar), och de under årtiondena kring sekelskiftet invandrade eller rättare importerade indiska tamilerna. De senare intogs av teplantagernas ägare och är fortfarande övervägande arbetare på dessa plantager under europeisk och singalesisk ledning. De har inte erhållit medborgarskap; förhandlingar med Indien om deras repatriering eller erhållande av medborgerliga rättigheter på Ceylon har i stort sett varit fruktlösa. Motsättningen till indierna på Ceylon stärker självfallet singalesernas ovilja mot Indien — en blandning av kulturell överlägsenhetskänsla och oro inför storleken och makten. Till de problematiska minoriteterna kan också räknas de kristna och muhammedanska grupperna på omkring 700.000 och 550.000. De 40.000 blandrasiga av delvis holländsk härkomst (burghers) och de få tusentalen européer erbjuder inga politiska svårigheter.

HERBERT TINNSTEN